



Zbiór Orzeczeń

Sprawa C-352/22

A.

(wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Oberlandesgericht Hamm)

Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 18 czerwca 2024 r.

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Dyrektywa 2011/95/UE – Artykuł 21 ust. 1 – Dyrektywa 2013/32/UE – Artykuł 9 ust. 2 i 3 –
Definitywne przyznanie statusu uchodźcy przez państwo członkowskie –
Uchodźca zamieszkujący po tym przyznaniu w innym państwie członkowskim – Wniosek o ekstradycję skierowany przez państwo pochodzenia tego uchodźcy będące państwem trzecim do państwa członkowskiego jego miejsca zamieszkania – Wpływ decyzji o nadaniu statusu uchodźcy na daną procedurę ekstradycji – Artykuł 18 i art. 19 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Ochrona uchodźcy przed tak wnioskowaną ekstradycją

Kontrole graniczne, azyl i imigracja – Polityka azylowa – Status uchodźcy lub status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej – Dyrektywa 2011/95 – Ochrona przed odesłaniem – Zakres – Obywatel państwa trzeciego, który uzyskał status uchodźcy w jednym państwie członkowskim a zamieszkuje w innym państwie członkowskim – Wniosek o ekstradycję skierowany przez jego państwo pochodzenia do państwa członkowskiego jego miejsca zamieszkania – Przesłanki zezwolenia na ekstradycję – Wymiana informacji pomiędzy wezwanym państwem członkowskim a organem innego państwa członkowskiego, które nadało status uchodźcy – Cofnięcie tego statusu przez ten organ

[art. 4 ust. 3 akapit pierwszy TUE; art. 78 ust. 2 lit. a) TFUE; Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 4, 18, 19 ust. 2, art. 51 ust. 1; dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady: 2011/95, motywy 12, 21, art. 2 lit. b), d), e), art. 11–14, 21 ust. 1, art. 36; 2013/32, art. 1, 9, 44, 45, 49]

(zob. pkt 39–45, 49, 51–55, 58, 61–72; sentencja)

Streszczenie

Trybunał w składzie wielkiej izby rozpatrywał wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Oberlandesgericht Hamm (wyższy sąd krajowy w Hamm, Niemcy) i w tym celu uściślił zakres zasady non-refoulement w kontekście wniosku o ekstradycję wystosowanego przez państwo pochodzenia uchodźcy będące państwem trzecim do państwa miejsca jego zamieszkania w sytuacji, w której status ten nadano mu w innym państwie członkowskim.

W 2010 r. organy włoskie nadały obywatelowi tureckiemu pochodzenia kurdyjskiego, A., status uchodźcy ważny do 2030 r. ze względu na ryzyko prześladowań politycznych ze strony władz tureckich z powodu wspierania Partii Pracujących Kurdystanu (PKK). Od lipca 2019 r. A. przebywa na stałe w Niemczech.

Na podstawie nakazu aresztowania wydanego w czerwcu 2020 r. przez sąd turecki A. został zgłoszony do Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej (Interpolu) w celu aresztowania go i ekstradycji do Turcji celem przeprowadzenia postępowania karnego w sprawie umyślnego zabójstwa. A. został zatrzymany w Niemczech w dniu 18 listopada 2020 r. i umieszczony w areszcie tymczasowym a następnie w areszcie ekstradycyjnym do dnia 14 kwietnia 2022 r.

Postanowieniem wydanym w listopadzie 2021 r. wyższy sąd krajowy w Hamm, który jest sądem odsyłającym, uznał, że ekstradycja A. do Turcji jest dopuszczalna, ponieważ zdaniem tego sądu decyzja o nadaniu statusu uchodźcy wydana przez władze włoskie nie ma wobec niego skutku wiążącego. W następstwie skargi konstytucyjnej wniesionej przez A. postanowienie to zostało jednak uchylone przez Bundesverfassungsgericht (federalny trybunał konstytucyjny, Niemcy), ponieważ według niego sąd odsyłający nie zwrócił się z tym pytaniem do Trybunału w trybie prejudycjalnym.

W tym kontekście, po przekazaniu tej sprawy do sądu odsyłającego, sąd ten ponownie rozstrzyga w przedmiocie wniosku o ekstradycję A. i w związku z tym postanowił zwrócić się do Trybunału z pytaniem w kwestii tego, czy decyzja o nadaniu statusu uchodźcy wydana przez państwo członkowskie wywołuje na podstawie prawa Unii skutek wiążący w ramach postępowania ekstradycyjnego prowadzonego w innym państwie członkowskim.

Ocena Trybunału

W swoim wyroku Trybunał stwierdził najpierw, że ponieważ decyzja państwa członkowskiego o uwzględnieniu wniosku o ekstradycję wydanego przez państwo pochodzenia przeciwko obywatelowi państwa trzeciego, który uzyskał status uchodźcy w innym państwie członkowskim, skutkowałaby pozbawieniem tego obywatela praw i korzyści przewidzianych w dyrektywie 2011/95¹, należy uznać, że procedura ekstradycyjna prowadzona w pierwszym państwie członkowskim jest równoznaczna ze stosowaniem prawa Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”). Wobec tego właściwy organ wezwanego państwa członkowskiego nie może zezwolić na ekstradycję obywatela państwa trzeciego, któremu inne państwo członkowskie nadało status uchodźcy, do tego państwa trzeciego, jeżeli taka ekstradycja naruszałaby zasadę non-refoulement zapisaną w art. 21 ust. 1 dyrektywy 2011/95 w związku z art. 18 i art. 19 ust. 2 Karty².

W tym względzie Trybunał podkreślił, po pierwsze, że dopóki osoba, której wydania zażądano, spełnia warunki posiadania statusu uchodźcy, art. 18 Karty stoi na przeszkodzie jej ekstradycji do państwa trzeciego, z którego zbiegła i w którym może być prześladowana. Po drugie, jeżeli osoba wskazana we wniosku o ekstradycję powołuje się na poważne ryzyko, że w przypadku ekstradycji

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. 2011, L 337, s. 9).

² Artykuł 18 Karty ustanawia prawo do azylu, natomiast art. 19 ust. 2 Karty przewiduje zasadę non-refoulement.

doświadczy niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, wezwane państwo członkowskie powinno przed ewentualną ekstradycją zbadać, czy owa ekstradycja nie naruszy praw określonych w art. 19 ust. 2 Karty.

Tymczasem do celów oceny ryzyka naruszenia art. 21 ust. 1 dyrektywy 2011/95 oraz art. 18 i art. 19 ust. 2 Karty okoliczność, że inne państwo członkowskie przyznało osobie, której wydania zażądano, status uchodźcy, stanowi szczególnie poważną okoliczność, którą organ właściwy wezwanego państwa członkowskiego powinien mieć na uwadze, a tym samym decyzja o nadaniu statusu uchodźcy powinna, o ile ów status nie został cofnięty przez państwo członkowskie, które go przyznało, skłonić ten organ do odmowy ekstradycji na podstawie tych przepisów. Wspólny europejski system azylowy opiera się bowiem na zasadzie wzajemnego zaufania, zgodnie z którą należy domniemywać, poza wyjątkowymi okolicznościami, że traktowanie osób ubiegających się o ochronę międzynarodową w każdym państwie członkowskim jest zgodne z wymogami prawa Unii, konwencji genewskiej³, a także europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁴.

Ponadto doszłoby do obejścia przepisów dyrektyw 2011/95 i 2013/32⁵ dotyczących cofnięcia statusu uchodźcy oraz przewidzianej w nich procedury, gdyby wezwane państwo członkowskie mogło dokonać ekstradycji obywatela państwa trzeciego, któremu inne państwo członkowskie przyznało status uchodźcy, do jego państwa pochodzenia. Taka ekstradycja sprowadzałaby się bowiem de facto do utraty tego statusu oraz do pozbawienia zainteresowanego skutecznego korzystania z ochrony przyznanej mu w art. 18 Karty, praw i korzyści przewidzianych w rozdziale VII dyrektywy 2011/95 w odniesieniu do zakresu ochrony międzynarodowej, a także gwarancji proceduralnych określonych w art. 45 dyrektywy 2013/32.

Wobec tego na podstawie zasady lojalnej współpracy⁶, organ właściwy w sprawach ekstradycji wezwanego państwa członkowskiego powinien niezwłocznie zainicjować wymianę informacji z organem innego państwa członkowskiego, który przyznał osobie, której wydania zażądano, status uchodźcy. W związku z tym powinien on poinformować ten ostatni organ o wniosku o ekstradycję dotyczącym tej osoby, przekazać mu swoją opinię w przedmiocie tego wniosku i zwrócić się do niego o przekazanie w rozsądnym terminie zarówno informacji będących w jego posiadaniu, które doprowadziły do przyznania tego statusu, jak i jego decyzji co do tego, czy należy cofnąć status uchodźcy w odniesieniu do wspomnianej osoby.

Po pierwsze, owa wymiana informacji ma na celu umożliwienie organowi właściwemu w sprawach ekstradycji wezwanego państwa członkowskiego przeprowadzenie w pełni świadomych ustaleń, do których jest zobowiązany na mocy art. 18 i art. 19 ust. 2 Karty.

Po drugie, wymiana informacji pozwala właściwemu organowi innego państwa członkowskiego cofnięcie w stosownym przypadku statusu uchodźcy na podstawie art. 14 dyrektywy 2011/95, przy pełnym poszanowaniu gwarancji ustanowionych w art. 45 dyrektywy 2013/32.

³ Konwencja dotycząca statutu uchodźców, podpisana w Genewie w dniu 28 lipca 1951 r.

⁴ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisana w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (Dz.U. 2013, L 180, s. 60).

⁶ Trybunał uściślił, że owa zasada, zapisana w art. 4 ust. 3 akapit pierwszy TUE, zgodnie z którą Unia i państwa członkowskie wzajemnie się szanują i udzielają sobie wzajemnego wsparcia w wykonywaniu zadań wynikających z traktatów, znajduje konkretny wyraz w art. 36 dyrektywy 2011/95, a także w art. 49 dyrektywy 2013/32.

W świetle powyższego Trybunał orzekł, że jedynie w przypadku, gdyby właściwy organ państwa członkowskiego, który przyznał osobie, której wydania zażądano, status uchodźcy, postanowił cofnąć ten status na podstawie art. 14 dyrektywy 2011/95, i pod warunkiem, że organ właściwy w sprawach ekstradycji wezwanego państwa członkowskiego dojdzie do wniosku, że osoba ta nie jest lub przestała być uchodźcą, oraz że nie istnieje żadne poważne ryzyko, iż w przypadku ekstradycji wspomnianej osoby do wnioskującego państwa trzeciego ta sama osoba zostanie tam poddana karze śmierci, torturom lub innemu niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu, prawo Unii nie sprzeciwia się ekstradycji.

W rezultacie na podstawie art. 21 ust. 1 dyrektywy 2011/95 w związku z art. 18 i art. 19 ust. 2 Karty, w przypadku gdy obywatel państwa trzeciego, który uzyskał status uchodźcy w jednym państwie członkowskim, jest w innym państwie członkowskim, na którego terytorium zamieszkuje, objęty wnioskiem o ekstradycję wystosowanym przez państwo trzecie będące państwem jego pochodzenia, wezwane państwo członkowskie nie może bez rozpoczęcia wymiany informacji z organem, który przyznał ten status osobie, której wydania zażądano, i w braku cofnięcia rzeczonych statusu przez ten organ zezwolić na ekstradycję.